

Autosnelweg A28

A28

**Groningen – Zwolle -
Utrecht**

De 28 = 187 km lang.	
Groningen – Assen – Hoogeveen – Zwolle – Harderwijk – Amersfoort – Utrecht.	
E = Europaweg.	N = Provincialenweg.

Groningen

- Is de hoofdstad van de provincie Groningen in Nederland, en dominerend onderdeel van de gelijknamige gemeente.
- De stad wordt ook wel de "metropool van het Noorden" genoemd.
- De stad heeft ± 182.000 inwoners (2007) en behoort daarmee tot de 10 grootste steden in Nederland.
- Het is een stad met veel gevarieerde handel en industrie. Groningen is ook een studentenstad.
- De Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool Groningen hebben samen ruim 40.000 studenten.
- Groningen is dan ook een 'jonge' stad.
- De stad is als woonplek in trek bij studenten en jonge, kinderrijke gezinnen.
- Tot ver in de omtrek wordt Groningen "Stad" genoemd.

Knooppunt: Julianaplein.	28	7 Hoogezand- Windstoten - Nieuweschans	28
	7	7 Drachten-Heerenveen	

Heerenveen

 (It Hearrenfean) ± 27.151 inwoners.

- Net zoals Drachten is ook de vlek Heerenveen tegenwoordig een Fries dorp met een uitgesproken stedelijk karakter.
- De naam is overigens ontleend aan de heren compagnons, die het hoogveen rond de plaats lieten afgraven en kasteelachtige panden op lieten trekken.
- Een schril contrast met de lange rijen arbeiderswoningen langs de Heeresloot, de Lindegrachten en vooral de Schoterlandse Compagnonvaart.
- De lokale overheid van de plaats die schaatsliefhebbers bekend in de oren klinkt door het overdekte ijsstadion, zetelt in een gebouw dat de vroegste barok van Friesland illustreert.
- De Kunstijsbaan Thialf is een van de nieuwere aanwinsten van Heerenveen.

Uitrit: 39 Groningen-Zuid. km 199,3		

Uitrit: 38 Haren km 195,8		

Haren (Groningen).

- Door zijn natuurlijke omgeving een belangrijk recreatiegebied voor die stad.
- Appelbergen, de Pol en het Noordlaarderbos, zijn prachtige bossen voor het maken van wandel- en fietstochten.
- Niet zo ver hier vandaan bieden het Paterswoldsemeer en het Zuidlaardermeer volop gelegenheid voor de watersport.

Bezienswaardig

- Is vooral de Plantentuin „Hortus de Wolf", een botanische tuin van de Rijksuniversiteit te Groningen. met o.m. arboretum, pinetum proeftuinen (weide en al pen), heesters en natuurlijke groeiplaatsen.
- In de tropische kas ziet men uitheemse bomen en planten (sinaasappels etc.).
- In Noordlaren, dat nog net in Groningen ligt, bevindt zich het enige hunebed van de provincie.
- De N.H. Kerk hier, heeft een bakstenen zadeltoren; de N.H. Kerk in Haren dateert uit de 13de eeuw.

  Witte Molen	Glimmermade
--	--

Drenthe Het begin

- Geologen vergelijken Drenthe graag met een omgekeerd soepbord: een hoog plateau in het midden dat zijn water naar het laagland afvoert.
- Dit Drents Plateau werd na de ijstijd versneden door vele beekjes en riviertjes.
- De bron van de belangrijkste rivieren ligt op het centraal gelegen Ellertsveld.
- De oostelijke Hondsrug vormt het hoogste deel van het plateau.
- Vooral het landijs heeft zijn stempel gedrukt op het natuurlijke landschap.
- Zo bevindt zich dicht onder de oppervlakte een dichte laag keileem (de grondmorene van de gletsjer) waarop het grondwater blijft staan.
- Aan de zuidrand van het plateau werd het keileem tot ruggen opgestuwd, die namen dragen als Bisschopsberg en Havelterberg.
- De brede dalen van Vecht en Hunze houden de herinnering vast aan de nog grotere smeltwaterdalen na de ijstijd.
- De vele zwerfstenen zijn eveneens getuigen van de 'rivieren van ijs' die in een ver verleden Scandinavië en Nederland verbonden.
- Tegen het einde van de laatste ijstijd, toen het klimaat een stuk droger werd, kreeg de wind vrij spel.
- Op de keileem werd dekzand afgezet.
- Daardoor kreeg het plateau zijn zwak golvende karakter.
- Het water verzamelde zich in komvormige laagten tot meertjes en vennen.
- Na de laatste ijstijd stegen de grondwaterspiegel en de temperatuur en breidde de vegetatie zich uit.
- In lage gedeelten begon de veengroei, dat zich tot grote complexen rond het plateau zou formeren.
- De Drentse stuifzanden hebben geen natuurlijke oorsprong.
- Zij ontstonden door menselijk ingrijpen; door het veelvuldige afplaggen van de hei rond de essen kreeg de wind vat op het onderliggende dekzand.

Uitrit: 37 ➔ Groningen km 190,4	Elde	28
	Glimmen	

Eelde - Paterswolde

- Het Paterswoldse Meer en Hoornse Meer worden op zomerse dagen door watersporters en dagrecreanten druk bezocht.
- Rondvaarten op beide meren zijn mogelijk vanaf Paviljoen De Twee Provinciën.
- Vanaf het vliegveld vertrekken regelmatig vliegtuigen voor de rondvlucht boven Noord-Nederland.
- Jaarlijks worden in Eelde de Noordelijke Bijenmarkt op de 2de zaterdag in juni en het Eelder Bloemencorso in begin september gehouden.
- Bezichtiging van de Praalwagens is mogelijk.

Uitrit: 36 Zuidlaren km 189,6	Zuidlaren-Emmen	28

Zuidlaren (Drents: Zuudlaoren)

- Een dorp in het noorden van Drenthe.
- Zuidlaren maakt deel uit van de gemeente Tynaarlo.
- Het dorp ligt op de Hondsrug, ten zuiden van de stad Groningen en telt ± 10.410 inwoners en is daarmee het op één na grootste dorp van haar gemeente (na Eelde-Paterswolde).
- De gemeente Zuidlaren werd in 1998 samen met de gemeentes Vries en Eelde één nieuwe gemeente die aanvankelijk ook 'Zuidlaren' heette, maar waarvan de naam een jaar later in 'Tynaarlo' werd gewijzigd.

Uitrit: 35 Vries km 185,8	N386 Vries.	28
	N386 Tynaarlo.	

Vries ± 4400 inwoners.

- Vries heeft een zeer opvallend gemeentewapen: naast het schild staan twee wildemannen die een knots over hun schouder houden.
- Zo wordt de herinnering levend gehouden aan de oudste bewoners die in de naaste omgeving hun hunebedden achterlieten.
- Of zou men tevens op de Friezen doelen die het middeleeuwse Vries bevolkten?

Uitrit: 34 Assen-Noord km 179,0	Vries.	
	Assen.	

Assen

- De hoofdstad van Drenthe en Zetel van het Provinciaal Bestuur, werd eerst in 1809 tot stad gepromoveerd, door Lodewijk Napoleon.
- Het telt thans ± 42.000 inwoners verspreid over Assen, Anreep, Kloosterveen, Loon, Peeloo, Witten en Schieven.
- Assen is industriekern en garnizoensplaats.
- Het is vermaard door de jaarlijkse TT-motorraces.
- Bartje Bartels is de hoofdfiguur uit de boeken van Anne de Vries.
- Het is een jongetje dat opgroeit in een arm Drents keuterboerengezin en dat zich allengs steeds minder wil schikken naar zijn lot.
- In plaats van in de voetsporen van zijn vader te treden als boerenarbeider wil Bartje de wijde wereld in trekken.
- Toch beschikt het lot anders, nadat Bartje enige jaren als knecht heeft gewerkt krijgt hij na het overlijden van zijn vader de zorg over het gezin op zich.

  Zeijerveen km 177,1	Peelerveld km 177,7
--	--

Uitrit: 33 Assen km 174,3	N371 Smilde Assen	28
----------------------------------	------------------------------	-----------

Bezienswaardigheden van Assen

- Provinciaal Museum van Drenthe, Brink 5, waarin om voorwerpen uit de pre en proto historische tijd , Romaanse doopvonten, Drentse klederdrachten en gebruiksvoorwerpen.
- Ontvangershuis, Brink 5, voorm. Prinsenhof van Drenthe is een 17de eeuws patriciershuis met stijlkamers; bij het Ontvangershuis is het Tentoonstellingsgebouw waarin afwisselende exposities.
- Provinciehuis, Brink 1, heeft een fraaie statenzaal met fresco s uit Drenthes geschiedenis.
- Achter het stadhuis aan de Brink, staat het beeldje van Bartje uit het gelijknamige boek van Anne de Vries
- De omgeving van Assen is zeer bosrijk.
- Men kan er prachtige wandel- en fietstochten maken.
- Asser Bos (109 ha.) met o a. waterpartijen, volière en speelweide, Amelterbos (63 ha) met loof- en naalddhout.
- In het seizoen zijn er georganiseerde bustochten naar toeristische bestemmingen te maken en fietstochten in de omgeving.
- De grote attractie voor de jeugd is de „Gouverneurstuin: het Jeugdverkeerspark, (geopend van 2e Paasdag tot sept.).
- Even buiten Assen ligt het fraaie „Buitencentrum Wittezomer met vakantie bungalows, kampeer- en caravanterrein. zwembad en recreatiezalen.
- Vissport: Vissen in de Drentse Hoofdvaart en Noord-Willemskanal (verg. bij pol).
- De cistiënzer abdij "Mariënkamp" werd in 1260 verplaatst van Coevorden naar Hassen.
- Toen de abdij villa in Azsen in 1294 in het bezit kreeg begon Assen enige vorm te krijgen.
- Aangezien Assen in 1676 vrijwel geheel is afgebrand zijn er niet zo veel oudheden te zien.

Uitrit: 32 Assen-Zuid km 172,0	N33 Assen-Rolde-Gieten	28
---------------------------------------	-------------------------------	-----------

Uitrit: 31 Westerbork km 160,0	N381 Drachten	28
	N381 Wessterbork-Emmen	

Westerbork ± 7700 inwoners.

- Archeologen traceren de bewoninggeschiedenis van Westerbork tot ver in de prehistorie.
- In een akte uit 1206 wordt het dorp Bork voor het eerst genoemd.
- Net als omringende plaatsen, die schatplichtig aan de bisschop waren, moest Westerbork jaarlijks een witte valk (later vervangen door het valkengeld) aan de pachtheer leveren.
- Hoewel Westerbork zich een agrarische gemeente noemt, vinden veel mensen werk in de dienstensector en in de recreatie.
- Op zijn grondgebied liggen zowel esdorpen, als veenkoloniën als een jong ontginningsdorp.
- Elp en Zwiggelte behoren tot de eerste categorie, evenals Mantinge, Balinge, Garminge en Bruntinge, de dorpen in de Broekstreek (ten zuiden van Westerbork).
- Mogelijk herinnert dit viertal namen aan de voornamen van hun stichters.
- Geen van deze esdorpen kan zich beroemen op fraaie brinken.
- In het zuiden liggen de veenkoloniale dorpen Nieuweroord en Nieuw-Balinge.
- Witteveen, het jongste dorp van Drenthe, ontstond in de jaren twintig, toen het gelijknamige veen op de schop werd genomen.
- De laatgotische Kerk stamt uit de 15de eeuw, al is het onderste deel van de toren iets ouder.
- Het bovendeel is in de 18de eeuw vernieuwd.
- Een andere versiering dan lichtspleten en galmgaten heeft de toren niet.
- In de 16de en 17de eeuw heeft de kerk veel te lijden gehad van soldaten die er werden onder gebracht.
- In het huidige interieur is soberheid troef: witgepleisterde muren en een preekstoel met snijwerk.

Uitrit: 30 Beilen km 157,3		28
	Beilen.	

Beilen ± 8200 inwoners.

- Op het wapenschild van de gemeente Beilen prijken twee bijlen, die herinneren aan de oude naam Bijlloo, een open gehakte plek in het bos.
- Net als bij het wapen van Vries, wordt het schild aan de ene kant geflankeerd door een wildeman; deze draagt echter geen knots, maar een stenen bijl.
- In tegenstelling tot het Vriese wapen staat aan de andere kant niet eveneens een wildeman geposteed, maar een geestelijke met een witte valk op de arm.
- In de Middeleeuwen diende de kerk van het dingspil Beilen jaarlijks bij wijze van schatting een witte valk aan de Steenwijker kerk te betalen.
- De stenen bijl zou ooit een rol gespeeld hebben bij erediensten in voorchristelijke tijden.
- De Beiler goudschat, die in 1955 werd gevonden, en die in het Drents Museum te bewonderen valt, vormt de grootste oudheidkundige trofee van Drenthe.
- De munten en sieraden dateren uit de onrustige laat Romeinse tijd.
- Beilen heeft zijn karakter van Drents brinkdorp al lang verloren.
- Een vuurzee legde in 1820 bijna heel het dorp in de as.
- Alleen de Hervormde Kerk herinnert nog aan een oudere tijd.
- De dorpsbrink is nu een stadsbrink en sluit via een haven aan op de Beilervaart.

   De Mussels	Smalhorst km 156.0 	28
---	---	-----------

Uitrit: 29 Dwingeloo km 152,3	N855 Dwingeloo	28
	Spier-Wijster	

Dwingeloo ± 1700 inwoners.

- De ruime brink met dobbe vormt het hart van Dwingeloo, dat verrees op de grens van het bouwland en de lagere groengronden langs de Dwingelderstroom.
- Ooit zwaaiden machtige heren hier de scepter, die op een viertal havezaten hun domicilie hadden.
- Op het gemeentewapen staan zij als burchten afgebeeld.
- Twee (Batinghe en Entinghe) zijn verdwenen, de andere twee (Oldengaerde en Westrup) hebben de tand des tijds weerstaan.
- Aan de rand van het Dwingelderveld staan de twee blauwe koepels van het Planetron langs de weg.
- De grootste koepel is het ruimtetheater waar 'rondom-films' worden vertoond.
- Tijdens de planetariumshow kan de sterrenhemel erop worden geprojecteerd.
- In de kleinste koepel bevindt zich het observatorium; 's avonds gaat het dak open en kan de bezoeker de sterrekijker op het firmament richten.
- In het Nationaal Park staat, op de rand van bos en hei, de Radiotelescoop, die sinds 1956 continu in gebruik is.

Uitrit: 28 Pesse km 147,9	N375 Pesse	28
	Pesse	

Pesse (Drents: Pes) ± 1800 inwoners

- Wanneer Pesse precies is ontstaan is niet zeker, maar al in 1141 wordt gesproken van Petthe, genoemd naar Peth (=moeras).
- Vermoedelijk was Pesse toen een nederzetting van boeren.
- Rond die tijd moeten er in Pesse zes vaelten, of grote boerenerven, hebben gestaan.
- Pesse is vooral bekend vanwege de boot van Pesse, de oudste boot (boomstamkano) ter wereld die in 1955 is opgegraven bij de aanleg van de A28.
- De boot is gedateerd rond 6500 voor Christus.
- De boot is te bezichtigen in het Drents Museum in Assen.

Uitrit: 27 Fluitenberg km 143,9	Fluitenberg.	28
	Hoogeveen.	

Uitrit: 26 Hoogeveen km 141,8	Hoogeveen.	28
	Hoogeveen.	

Hoogeveen ± 46.000 inwoners.

- 'Hoogeveen zelf is wel op de kaart, waart met een rode stip is gemerkt, doch niet in de werkelijkheid een stad (er is zelfs geen toren),' schreef Vincent van Gogh op 27 september 1883.
- Hij kon er niet eens tekengerei krijgen.
- Toch zat er sinds het midden van de 19de eeuw weer schot in de ontwikkeling van Hoogeveen.
- Tegen die tijd liep de lokale turfgraverij op haar eind.
- De kolonie dankte haar ontstaan aan de activiteiten van de 'Compagnie van de 5000 morgen' die het zuidelijke veengebied wilde ontginnen.
- In 1625 kocht jonkheer Roelof van Echten 5000 morgen (ongeveer 6000 hectare) veen van de marke boeren uit de buurtschappen Steenberg en Ten Arlo.
- Hij gaf opdracht tot het graven van een kanaal tussen Meppel en Echten, de Hoogeveense Vaart.
- De hoge kosten dwongen hem ertoe andere financiers in de arm te nemen.
- Gezamenlijk richtten zij de Compagnie op.
- Jaar in jaar uit vervoerden turfpramen hun lading naar Meppel en verder naar Zwartsluis, waar de turf op zeegaande schepen werd overgeladen.
- Hoogeveen was allereerst een plaats van veenbazen, veenarbeiders en schippers.
- Hun huizen verrezen langs vaarten en wijken.
- Tot ver in de 20ste eeuw was het verkeer te water het belangrijkste.
- Na 1900 verloren de waterwegen hun functie; het ene na het andere kanaal werd gedempt.

Km. 134.0 Knooppunt: Hoogeveen.	28	37	N48	E233	28
	37	Emmen – Meppel – Ommen.			

Uitrit: 25 Zuidwolde km 131,7	Echten-Hoogeveen	
	Zuidwolde	

Zuidwolde ± 5000 inwoners.

- Zuidwolde is een oud zanddorp dat tot aan het midden van de 17de eeuw grensde aan een uitgebreid veenmoeras.
- Het moeras strekt zich uit tussen het Drents Plateau en de zuidelijke stuwwormen uit de ijstijd.
- De boeren maakten tot aan de vervening nauwelijks gebruik van dit markegebied.
- Tot diep in de 18de eeuw spookten in strenge winters troepen wolven in dit gebied rond.
- Zij kwamen uit Duitsland, net als de 'poepen' (marskramers, han-nekemaaiers), die de weg volgden over de Braamberg naar Zuidwolde.
- In 1625 zette de Compagnie van jonkheer Roelof van Echten de aanval op het hoogveen in.
- Pas tussen 1850 en 1900 werd het laatste deel, bij Kerkenveld, ontgonnen.
- Het cultuurhistorisch Museum De Wemme is ondergebracht in een gerestaureerde boerderij.
- Vele zaken hebben er onderdak gevonden, zoals een oudheidkamer, mineralen, oude handkarren en een tingieterij.

		Panjerd km 127,3	Lageveen km 126,4			
---	---	------------------	-------------------	---	---	---

Uitrit: 24 De Wijk km 120,6	N851 Meppel-Leeuwarden	28
	De Wijk	

De Wijk ± 2800 inwoners.

- De Wijk is ontstaan op de hoger gelegen gronden ten noorden van het Reestdal.
- De historie van het dorp is nauw verbonden met het voormalige klooster Dickninge.
- Het nabije Koekange is een streekdorp dat rond 1330 als veenkolonie werd gesticht door de heren van Echten.
- Een andere familie, die eeuwenlang met de naam van De Wijk verbonden is geweest, is De Vos van Steenwijk, de voormalige eigenaar van havezate De Havixhorst.
- Tot voor kort stond De Wijk bekend als een agrarische gemeente.
- Forensisme en toerisme zijn er debet aan dat dit beeld nu aan het veranderen is.
- Aan de kronkelingen van de Reest stromend door een fraai beekdallandschap- is in de loop der tijden weinig veranderd.
- Kenmerkend voor het beekdal is de afwisseling van hoge en lage gronden.
- Op de hoge zandgronden, die 'horsten' worden genoemd vandaar namen als IJhorst, Lindenhorst en Havixhorst-zijn vaak essen aangelegd.
- Op de lagere gronden liggen hooilanden.
- De Korenmolen, die het dorpscentrum beheerst, is een achtkante stellingmolen uit 1829, waarvan bovenbouw en kap met riet gedekt zijn.

Km. 113.9 Knooppunt: Lankhorst.	28 32	32 Meppel – Heerenveen – Leeuwarden.	28
--	--	---	--

Meppel ± 24.000 inwoners.

- Meppels ligging aan een kruispunt van waterwegen was bepalend voor haar toekomst; scheepvaart en handel maakten er eeuwenlang de dienst uit.
- In de Middeleeuwen was Meppel de overslagplaats voor de pachten (rogge, boter, honing) die aan de bisschop van Utrecht moesten worden betaald.
- Vanaf de 17de eeuw werd de turfvaart over de Hoogeveense Vaart belangrijk.
- De turf werd vervolgens doorgevaren naar Zwartsluis en overgeladen op schepen die over de Zuiderzee naar Amsterdam voeren.
- Meppeler stadsnamen als Prinsengracht en Keizersgracht herinneren aan de connectie met het Westen.
- De aanleg van de Drentse Hoofdvaart aan het eind van de 18de eeuw en de verlenging en verbetering van de Hoogeveense Vaart zorgden voor betere verbindingen met de Smilder en Emmer venen.
- Dat de beschermheilige van de schippers, de nog steeds vitale Sint-Nicolaas, ook de schutspatroon van Meppel was, toont aan hoe belangrijk de scheepvaart hier vroeger was.
- Het instorten van de turfmarkt in de jaren twintig betekende het einde van de turfvaart en daarmee verloor Meppel haar rol als overslagplaats.
- Door de jaarmarkten en de binnenschipperij begon de handelsgod Mercurius zich steeds beter thuis te voelen in Meppel, dat in 1815 stadsrechten kreeg.
- De Meppeler botermarkt werd in de vorige eeuw een begrip in Noord-Nederland.
- Naast een schippersgilde, kende Meppel een weversgilde; zijn specialiteit was het everdoek, een licht soort zeildoek.
- Deze nijverheid ging in de Franse tijd ter ziele.

Uitrit: 23 Staphorst km 112,2	Rouwveen	
	Staphorst	

Staphorst - Rouveen

- Hoe het kleurrijke Staphorster meubilair wordt gemaakt is nog te zien in enkele kleine houtbewerking plaatsen langs Rijksweg en Gemeenteweg en in de Staphorster Boerenkamer, Muldersweg.
- De molen De Leyen, uit 1863, is te bezichtigen.
- De Herv. Kerk heeft Tudorbogen boven de vensters en een forse toren uit 1641.

Dekkersland km 109,4	 	
-----------------------------	---	---

Uitrit: 22 km 105,9 Nieuwleusen	N377 Hasselt-Rouveen	
	N377 Nieuwleusen - Dedemsvaart	

Hasselt

- Het aanzicht van Hasselt wordt bepaald door de toren van de Grote of Stephanuskerk
- De toren van de Stephanuskerk dateert uit 1497.
- De kerk is beroemd om zijn prachtige akoestiek en het historische Knolorgel.
- Hasselt heeft zijn historische binnenstad als beschermd stadsgezicht kunnen bewaren.
- Het vijftiende-eeuwse stadhuis is één van de 70 monumenten die het stadje rijk is.
- Het stadhuis bevat onder meer een fraaie collectie historische wapens.
- Hasselt dankt haar naam naar alle waarschijnlijkheid aan de vele hazelaars die er groeiden.
- Rond 1252 ontving het stadsrechten en trad toe tot de kring van Hanzesteden.
- Als bescherming tegen het wassende water werd de enige gemetselde zeewering in Nederland aangelegd, de Stenendijk, met een lengte van 1000 meter.

  Haerst km 100,7	De Marke km 100,9
--	--

Uitrit: 21 Hessenpoort km 98,7	N340 Hardenberg-Ommen-Dalfsen
---	--

Dalfsen

- In een wijde bocht van de Vecht ligt Dalfsen, een van de oudste en mooiste dorpen van Salland.
- In de landelijke omgeving liggen verscheidene landhuizen en het bekende kasteel Rechteren, een van de ongenaakbaarste en sterkste burchten van Overijssel in vroegere tijden.
- Het huidig aanzien van het kasteel dateert voornamelijk van de 18de eeuw.
- Het op een eiland in de dode Vechtarm gelegen kasteel wordt bewoond en is niet te bezichtigen.

Hardenberg aan de Vecht

- In N.O. Overijssel heeft stadsrechten sinds 1362 centrumplaats in een omvangrijk agrarisch gebied met veel natuurschoon.
- Woon- en werkgebied in een harmonisch passende omgeving.
- Bestaansbronnen: Industrie, landbouw/veeteelt en verzorgende bedrijven (diensten).
- Oppervlakte van de gemeente ruim 18.400 ha., inwoners ruim 28000.
- De gemeente Hardenberg omvat Hardenberg/heemse, de dorpen Slagharen, Lutten, Bergentheim, Kloosterhaar, Sibculo, Mariëenberg en de buurtschappen Rheeze, Diffelen, Venebrugge, Radewijk, Collendoorn en Rheezerveen.

Uitrit: 20 Ring Zwolle-Noord km 96,4	Zwolle	28
	N35 Zwolle-Almelo	

Zwolle

- Overijssels hoofdstad kent in zijn oudevestingskern een traverse van schitterende gebouwen.
- Waaraan de middeleeuwse Bethlehemkerk, eens klooster, thans expositieruimte, en de Sassenpoort met zijn opvallende mezenkooi tussen twee hoektorens domineren.
- De kooi werd vroeger gebruikt bij verdediging van de stad.
- De oprichter van het fameuze literaire blad De Gids, Potgieter, is in Zwolle geboren, en het huis aan de Luttekestraat is een van Zwolles bezienswaardigheden die overigens te talrijk zijn om op te noemen.
- Eén uitzondering: het Molenmuseum. De Passiebloem aan de Vondelkade.
- In de onderbouw van deze windoliemolen uit 1776 is een dependance van het Overijssels Museum gevestigd.
- De collectie bevat o.a. kuipersgereedschap, turf-graversuitrusting, weefgetouw, oliepersen.
- Het hoofdgebouw van het museum staat aan de Melk-markt: een patriciër huis uit 1530.
- Te zien zijn hier o.a. kamers in verschillende stijlen, een antieke keuken, geïllumineerde handschriften
- Aandacht tenslotte voor de fraaie singels van de stad en een goed gerestaureerd stuk stadsmuur aan de Buitenkant.
- O.L. v.-Kerk met 'Peperbus' die te beklimmen is en het Schnitger-orgel in de Grote Kerk, een der mooiste orgels van ons land.

Uitrit: 19 Zwolle-Centrum km 94,1	Zwolle.	28
	Zwolle.	

Zwolle

- Heeft een fraaie oude binnenstad met prachtige monumentale gebouwen die nog stammen uit de tijd van de bloeiende Hanze.
- Tijdens een Hanzewandeling kunt u dit allemaal bekijken.
- Maar er is nog meer te zien, te doen en te beleven in Zwolle.

Uitrit.18 Ring Zwolle-Zuid. Km.92.4	N331 Zwolle – Hasselt.	28
	N337 Zwolle – Deventer.	

Kampen

- Met zijn fraaie torens, poorten en statige gevels vertoont Kampen een van de mooiste stadsgezichten van Nederland, vooral van over de rivier gezien.
- En niet ten onrechte is al dit moois verklaard tot beschermd stadsgezicht.
- De Koornmarktspoort is de oudste poort (14de eeuw), de twee andere poorten, de Broederpoort en Cellebroederspoort, zijn sierpoorten.
- Van beide stadhuizen (16de eeuw) die tegen elkaar zijn aangebouwd, is de oorspronkelijke Schepenzaal met een zandstenen schouw, een schepengestoelte en een echte advocatenrol zeer bezienswaardig.
- Beide raadhuizen zijn van maandag t/m donderdag te bezichtigen.
- De St. Nicolaas of Bovenkerk met een fraai 17de eeuws orgel, een preekstoel en een doopvont is op bepaalde dagen in juni t/m augustus geopend.
- Twee andere kerken zijn de O.L. Vrouwe- of Buitenkerk, een 14de eeuwse bakstenen, driebeukige hallenkerk en de Broederkerk, een groot gebouw uit de 15de eeuw.
- In elke stadswandeling mogen ook de Nieuwe Toren, een alleenstaande renaissancetoren, en het Gotisch Huis, een voormalig koopmanshuis, niet ontbreken.
- Vertoon van oude ambachten en vele andere activiteiten tijdens de Kamper Uitdagen in juli en augustus.

IJsselbrug

- Over de IJssel bij Zwolle, en waarover de A28 loopt.
- Aansluitend aan de brug ligt het knooppunt Hattemerbroek, waar de A50, N50 en A28 samenkomen.
- Aan de Overijsselse kant beginnen na de brug plusstroken door Zwolle.
- De brug is op 29 september 1970 opengesteld voor het verkeer.
- Sindsdien is het verkeer gegroeid, naar ongeveer 120.000 voertuigen dagelijks in 2006.
- De brug is dan ook samen met het traject naar Meppel het grootste knelpunt van Noordoost Nederland.
- Er is een studie om de A28 over de brug te verbreden naar 2x3 rijstroken, daarbij wordt de vluchtstrook opgeofferd.
- De Nieuwe IJsselbrug ligt een paar honderd meter ten noorden van de Oude IJsselbrug, en de spoorbrug over de IJssel.
- Op de brug bevindt zich de provinciegrens, alhoewel de welkomstborden van de provincie Overijssel niet op de brug zelf staan, maar bij de afslag Zwolle - Zuid.

Km.86.0 Knooppunt: Hattemerbroek	 	N50 Emmeloord – Kampen.	
		 Apeldoorn – Arnhem.	

Emmeloord

- Een stad in de gemeente Noordoostpolder, in het noorden van de Nederlandse provincie Flevoland.
- Het is de hoofdplaats en het sociaaleconomisch centrum van de gemeente.
- Emmeloord telt ± 24.691 inwoners en heeft als enige Flevolandse plaats stadsrechten.

Uitrit 17 Wezep. Km.82.3	N308 Kampen – Oldebroek. Wezep.	
---------------------------------	--	---

Wezep

- Een plaats aan de rand van de Veluwe in de Nederlandse provincie Gelderland.
- Het dorp telt ± 12.134 inwoners en is daarmee een van de grotere plaatsen in de regio.
- Het behoort tot de Gelderse gemeente Oldebroek, hoewel dat dorp met ± 5700 inwoners beduidend kleiner is.
- Wezep is een jong dorp dat voornamelijk na de Tweede Wereldoorlog is ontstaan.

  't Loo km 80,2	Bornheim km 79,9
---	--

  Vosbergen km 74,7	
--	---

Uitrit: 16 't Harde km 72,7	N309 Dronten-'t Harde	
	N309 Epe-Apeldoorn	

't Harde

- Een dorp op de Veluwe in de gemeente Elburg in de provincie Gelderland.
- Het is een bosrijke plaats gelegen aan de A28, bekend van de militaire kazerne op de Woldberg.

Geschiedenis

- 't Harde is vernoemd naar de hardere ondergrond die hier was in vergelijking met omliggende gebieden.
- Als in 1875 wordt besloten een militair complex op de Woldberg aan te leggen, spreekt men nog van de legerplaats Oldebroek.
- In 1930 bestond 't Harde uit 39 huizen waarin 175 mensen woonden.
- In 1935 verrezen de eerste villa's waaronder Mariposa en de Vale Ouwe.
- Pas in 1953 zette de stormachtige ontwikkeling in die van 't Harde de grootste kern van de voormalige gemeente Doornspijk maakte.
- Eind 1963 stonden er al 670 woningen en er werden plannen ontwikkeld voor de bouw van minstens nog zo'n 600 in de wijken Strijbis en het bungalowpark.
- Als symbool van een nieuw tijdperk mogen we wijzen op de bouw van het zwembad "De Hokseberg".
- Het ontwerp was van de Heidemij en gold als het mooiste van Nederland.
- Zo'n zwembad is tegenwoordig onmisbaar, al was het alleen maar om water bij de hand te hebben bij bosbranden.
- Zoiets gebeurde werkelijk op 18 juni 1970.
- Een hevige brand op het Artillerie Schietkamp bedreigde 't Harde, slechts op het nippertje werd het dorp gered.
- Drie villa's en drie huizen brandden af.
- Op het afgebrande stuk grond werden later woningen gebouwd.

 De Haere km 70,6	De Kraaienber 	
---	--	---

Uitrit: 15 Epe	Nunspeet.	28
	N795 Epe.	

Epe ± 16.000 inwoners.

- De vele toeristen die hier in het vakantieseizoen verblijven drukken een eigen stempel op het oude Epe.
- Uit een oorkonde uit 1176 blijkt dat Ape toen het kerkelijk centrum van de noordoostelijke Veluwe was.
- Een toeristendorp is het overigens ook niet sinds gisteren: honderd jaar geleden werd Epe ontdekt door natuurminnende westerlingen, en de VVV Epe's Bloei werkte hard mee aan de nieuwe trend.
- Bungalowparken en kampeerterreinen zijn nu in zo'n overvloed aanwezig datje wel een kwartiertje moet fietsen om de rust te vinden waar het allemaal om te doen is.
- In het dorp zelf geven twee musea een beeld van de vervlogen tijden.
- Het Veluws Streekmuseum in het oude gemeentehuis toont behalve een archeologische verzameling vooral klederdrachten die nu in het straatbeeld ontbreken.
- Museumboerderij Hagedoorns Plaatse laat het agrarische leven in en om Epe rond 1900 zien.
- De Saksische boerderij zelf is uit 1715.
- De N.H. Kerk in het centrum heeft een 12de eeuwse tufstenen toren, de overige delen werden drie eeuwen later bebouwd.
- In het sfeervolle interieur vormen de 15de eeuwse doopvont en plafondschilderingen van omstreeks 1500 bezienswaardige details.
- Hoewel de bossen bij Epe een rijke fauna hebben, bleek hier toch nog emplooi voor een kleine dierentuin: in Dierenpark Wissel ('ruimte voor mens en dier') ontbreken roofdieren maar er zijn wel zijn toekans, was beren, schroefhoornschapen, Nubische geiten, lama's en capibara's en een beek.

Uitrit: 14 Elspeet	N310 Nunspeet.	
	N310 Elspeet – Vierhouten	

Elspeet ±3500 inwoners.

- De kerk van Elspeet staat er al eeuwen, de es rond de dorpskern duidt eveneens op wortels in een ver verleden, en ook de heidevelden die onlosmakelijk bij een esdorp horen bestaan nog grotendeels.
- 'El Speet' betekende 'oude ontginning'.
- Elspeet is naar Veluwe maatstaven rustig want het heeft de toerist niet veel directe bezienswaardigheden te bieden.
- Aan de Molenweg staat de windkorenmolen De Hoop (niet te bezichtigen) die ooit in de Zaanstreek werd gebouwd en in 1896 hierheen verhuisde.
- De kerktoeren werd gebouwd omstreeks 1400, het koor volgde later in die eeuw, maar het middendeel is veel nieuwer, uit 1920.
- Elspeet is ook de residentie van 175 schapen die iedere ochtend vanuit de schaapskooi richting heideveld vertrekken.
- Het zijn nadrukkelijk geen Drentse heideschapen.
- Het Veluwe schaap heeft een zwarte kop, staat hoger op de poten, heeft daarom ook een langere nek, werpt twee maanden vroeger en wegens het schrale voedsel doorgaans maar één lam.

   Hendriksbos	Willemsbos
--	---

Leuvenhorst km 56,5
--

Uitrit: 13 Lelystad	N302	Harderwijk- Lelystad.	28
	N302	Elspeet – Apeldoorn.	

Lelystad

- De hoofdstad van de Nederlandse provincie Flevoland, is gesticht in 1967, en werd in 1980 een gemeente.
- De stad telde per 1 juli 2006 ± 71.728 inwoners (bron: CBS).
- Lelystad is vernoemd naar Dr. Ir. C. Lely, oud-Minister van Waterstaat.
- Tot aan de instelling van de provincie Flevoland in 1986 viel de gemeente rechtstreeks onder de staat.
- Samen met de gemeente Dronten vormt Lelystad de polder Oostelijk Flevoland.

Harderwijk ± 35.000 inwoners.

- Harderwijk heeft de bezoeker veel te bieden en de variatie van het gebodene is groot.
- Het Dolfinarium alleen al trekt jaarlijks ettelijke honderdduizenden bezoekers.
- Direct daarnaast ligt het 'het spannendste strand van Nederland' met superwaterglijbaan, klauterdorp, bootjesvijver en springkussens.
- Honderden winkels en tientallen monumenten verrijken de binnenstad.
- Harderwijk bestaat al zeker duizend jaar.
- Oorspronkelijk lag het een flink stuk landinwaarts; de uitdijende Zuiderzee maakte er een haven van.
- In 1231 verleende de graaf van Gelre stadsrechten en aansluiting bij het Hanzeverbond volgde in 1285.
- Nog meer allure kreeg Harderwijk in 1584, toen hier de provinciale munt werd gevestigd.

Uitrit: 12 Ermelo km 51,3	Harderwijk.	
	N303 Ermelo – Elspeet.	

Omgeving van Ermelo

- Ten oosten van Ermelo vormt de Ermelose Heide een interessant studieterrein voor veldarcheologen, behalve wanneer het in gebruik is als militair oefenterrein.
- Hier liggen vele grafheuvels, maar uniek voorde Veluwe is het Romeinse Marskamp dat een kleine tweeduizend jaar geleden gegraven werd.
- De grafheuvels waren er toen al zo'n 1500 jaar.
- Grafheuvels en grafvelden zijn ook te vinden op de Groevenbeekse Heide, direct tegen de zuidflank van Ermelo.
- Met mooie lanen, beken en een afwisselende vegetatie vormt het landgoed Oud Groevenbeek (211 ha) een aantrekkelijk wandelgebied.
- Het ligt pal tegen Ermelo aan, aan weerszijden van de weg naar Putten.
- Op warme dagen biedt het kilometers lange recreatiegebied Strand Horst een verfrissend alternatief.
- Behalve een paar zandstranden langs het Wolderwijd, vindt u er onder meer horecafaciliteiten, een speelbos en een trimbaan.
- Ook ter hoogte van Harderwijk liggen mooie natuurterreinen.
- Ruim een eeuw geleden bestond de hele noordwestrand van de Veluwe uit een strook stuifzand van zeker dertig bij drie kilometer.
- Nu zijn daar nog maar een paar stukken van over.
- Ter hoogte van Harderwijk ligt de Beekhuizer Zand van bijna 300 ha.
- Eveneens gelardeerd met stukjes heide en vliegdenbegroeiing is de Hulshorster Zand bij Huishorst, die deel uitmaakt van de Leuvenhorst en het Leuvenumse Bos van Natuurmonumenten.
- Dit gebied rond de Leuvenumse Beek was tot vroeg in de 20ste eeuw een grote zandvlakte.

  Drieland km 49,2	
---	---

Uitrit: 11 Strand Horst km 46,6	Strand Horst.	
	Ermelo.	

Strand Horst

- Een bekende surflocatie aan het Wolderwijd, direct naast de A28, afrit 11, slechts 5 kilometer verwijderd van Harderwijk.
- In de zomermaanden weten veel mensen Strand Horst als dagrecreatieplaats te vinden doordat het zowel voor inwoners vanuit Zwolle en omgeving alsook vanuit Amersfoort vrij gemakkelijk te bereiken is.
- Een vijftal kilometers verder in zuidelijke richting ligt ook nog Strand Nulde.
- Groot voordeel is dat beginnende surfers hier bijna overal kunnen staan.
- Ook bij harde wind (uitputting) wordt hier dankbaar gebruik van gemaakt.

Dasselaar
--

Uitrit: 10 Strand Nulde	Strand Nulde.	
	Ermelo.	

  Oldenaller	Vanenburg
---	--

Uitrit: 9 Nijkerk	N301 Almere – Zeewolde.	28
	N301 Nijkerk – Putten.	

Nijkerk ± 26.000 inwoners

- Nijkerk zou in Amerika wel eens beroemder kunnen zijn dan in Nederland.
- De Nijkerker familie Van Renselaar leende haar naam aan Albany's voorstad Rensselaer (in de staat New York) en aan de gelijknamige county.
- In de buurt van Albany stichtten andere Nijkerker immigranten in de 17de eeuw de stad Schenectady, die inmiddels vier keer zo groot is als Nijkerk zelf.
- Een stedenband verbindt de twee plaatsen.
- Niet beter verging het de eierhal die hier rond 1900 werd gebouwd.
- Daar worden nog steeds eieren verhandeld, maar nu in doosjes van zes of tien stuks want tegenwoordig is er een filiaal van Albert Heijn gevestigd.
- Ook de spoorlijn die in 1903 vanuit Barneveld naar de haven van Nijkerk werd doorgetrokken, moest wijken voor de rentabiliteitseisen van de moderne tijd: het 'kippelijntje' werd in 1972 gesloten en vier jaar later werden rails en gebouwen opgeruimd.
- De naam Nijkerk was 700 jaar geleden beter van toepassing dan nu, want de voorganger van de Grote Of Catharinakerk waar het om ging werd in 1222 gebouwd.
- Na een oorlogsbrand in 1421 werd in 1461 een nieuwe kerk gebouwd.
- Op de toren na overleefde die de stadsbrand van 15 augustus 1540 echter niet.
- Nog jonger zijn de bovenbouw en de houten toren bekroning.
- Ze werden in 1774-1776 aan de kerk toegevoegd.
- Het witte bovendeel van de toren is vanuit de wijde omgeving zichtbaar en een goed voorbeeld van zuivere barok.

Km. 27.3 Knooppunt: Hoevelaken.	28 1	1 Amersfoort – Hilversum – Amsterdam	28
		1 Apeldoorn – Deventer – Hengelo	

Uitrit: 8 Amersfoort	Amersfoort.	28
	Hoevelaken.	

Amersfoort

- De enige stad in Nederland met een middeleeuwse dubbele versterkingsgordel.
- Binnen de twee grachten ringen zijn nog vele monumenten van bouw- en geschiedkundige betekenis en schilderachtige hoekjes uit het verleden te bewonderen.
- Opvallend zijn de Muurhuizen.
- Nadat de tweede stadsmuur in 1450 gereed kwam, werd de eerste stadsmuur niet afgebroken.
- Door de binnenste van de twee stadsgrachten te dempen verkreeg men ruimte voor woon- en pakhuizen, die tegen de oude muur werden gebouwd.
- De straat die rond de oude stadskern loopt, kreeg de naam: Muurhuizen.
- Op de nrs. 25-27 staan de Muurhuizen Tinnenburg en Klein Tinnenburg.
- Deze muurhuizen en de Kamperbinnenpoort markeren de binnenste ring, langs de buitenste resteren nog een groot stuk stadsmuur en de prachtige dubbele Koppelpoort.
- Overige poorten zijn Het Monnikendam, een waterpoort uit de 15de eeuw, en de Plompetoren of Dieventoren.
- Op het plein de Hof staat de St. Joris kerk, een gotische hallenkerk met drie beuken uit 1492-1534; te bezichtigen in de zomermaanden.
- Aan de andere zijde van de Groenmarkt verscheidene fraaie gevels, evenals de even verderop gelegen straat de Havik.

Uitrit: 7 Leusden		28
	Leusden.	

Leusden

- Een gemeente en plaats in de Nederlandse provincie Utrecht.
- De gemeente telt ± 28.611 inwoners en heeft een oppervlakte van 62,02 km² (waarvan 0,34 km² water).
- De dorpen Achterveld, Leusden-Zuid en Stoutenburg, en een aantal buurtschappen, onder andere Snorrenhoef en een deel van Moorst.
- De gemeente Leusden bestaat sinds de fusie met Stoutenburg in 1969 in zijn huidige vorm.
- De oorspronkelijke gemeente Leusden bestond uit twee kleine dorpen, Leusbroek en Hamersveld, die in de jaren zestig resp. zeventig van de 20ste eeuw grote uitbreidingen ondergingen en werden omgedoopt in Leusden-Zuid en Leusden-Centrum (later Leusden zonder meer).
- Pas sinds die tijd komt het huidige Leusden als plaats op de kaart voor.
- Op tal van oude kaarten staat wel een plaats Leusden getekend, maar dit is dan altijd wat nu Oud-Leusden heet.

Uitrit: 6 Leusden-Zuid	Amersfoort.	28
	N226 Leusden.	

Utrechtse Heuvelrug

- Als een langgerekte plooi strekt de Utrechtse Heuvelrug zich uit van het Gooi tot aan de Rijn bij Rhenen.
- De uit zand en grind bestaande stuwwal ligt ingeklemd tussen de Gelderse Vallei en het Kromme Rijngebied.
- De Heuvelrug varieert in breedte van twee tot vijftien kilometer en vindt bij de Amerongse Berg (69,5 m boven NAP) zijn hoogste punt.
- Tot ver in de Middeleeuwen bestond de zanderige stuwwal uit een dicht bebost landschap.
- In het overgangsgebied van hoog naar laag ontstond een lang lint van esdorpen zoals Zeist, Driebergen, Doorn, Amerongen en Leersum.
- In de lagere, vochtige delen lagen hooi- en weilanden; op hogere, droge zandgronden lagen de akkers bijeen op de eng.
- De bossen en heidevelden werden gemeenschappelijk gebruikt voor het weiden van de schapen, het verzamelen van hout en de jacht.
- De heidevelden vormden een essentiële schakel in het landbouwsysteem, want plaggen en schapenmest hielden de schrale zandakkers vruchtbaar.
- Op aandrang van de landheer, de bisschop van Utrecht, bouwde de adel op diverse plaatsen versterkte burchten, die later tot kasteel of landhuis werden verbouwd.
- De omringende gronden werden verpacht aan de boeren.
- Een bezoek aan de kastelen van Doorn, Amerongen en Zeist geeft een inzicht in de feodale verhoudingen op de Heuvelrug, zoals die hier lange tijd bestonden.
- Door houtkap en overbegrazing werden de heuvels kaler en veranderden in heidevelden of stuifzanden.
- In de 18de en 19de eeuw ontdekten welgestelde stadsbewoners de zuidelijke flank van de Heuvelrug en lieten hier hun buitenhuizen met landschapsparken aanleggen.
- De Utrechtse Heuvelrug veranderde in de Stichtse Lustwarande.
- Steeds meer (rijke) mensen kwamen naar de Heuvelrug, want de aanleg van spoor- en tramlijnen maakte het mogelijk tussen de stad Utrecht en de Heuvelrug te forenzen.

Uitrit: 5 Maarn	N221	N227	Amersfoort.	28
	N227		Leusden – Maarn.	

Maarn ± 4500 inwoners.

- Maarn ligt op de grens van de Heuvelrug met de Gelderse Vallei.
- 'Van spoorwegdorp tot forenzendorp', zo luidt in het kort de geschiedenis van het dorp.
- Bij de aanleg van de spoorlijn Utrecht - Arnhem moest ter hoogte van Maarn heel wat zand verzet worden, omdat de treinen de hellingen van de heuvels niet konden beklimmen.
- Het zand werd gebruikt voor de versteviging van de spoorlijnen Utrecht - Rotterdam en Gouda - Den Haag die dreigden te verzakken in de slappe veenbodem.
- Zoveel zand was nodig dat een grote zandafgraving ontstond.
- De arbeiders woonden in kleine woningen in Maarn.
- Rond de eeuwwisseling legden de NS een enorm rangeerterrein bij Maarn aan, waardoor het aantal inwoners opnieuw toenam.
- In 1933 werd het terrein opgeheven en vertrok het spoorwegpersoneel, maar de zanderij bleef open.
- Na de Tweede Wereldoorlog kwamen de forenzen die, aangetrokken door de goede auto en treinverbindingen, in de bosrijke omgeving hun huizen lieten bouwen.

Uitrit: 4 Soesterberg km 11,8	N413 Soesterberg.	28

Soesterberg

- Een dorp van ± 7000 inwoners en ligt tussen Amersfoort, Zeist en Soest tussen de provinciale weg Amersfoort-Utrecht (N237) en de autosnelweg A28.
- Het valt onder de gemeente Soest.

Geschiedenis

- Het dorp stond bekend als 'Den Bergh'.
- In 1837 veranderde dat, toen bij Koninklijk Besluit het de naam 'Soesterberg' kreeg.
- In 1910 vroegen enkele ondernemers, Lugard en Verwey, toestemming om een deel van de heide aan de noordkant van Soesterberg te mogen gebruiken als start- en landingsplaats voor hun bedrijf voor vliegtuigen.
- Na bijna twee jaar werd het faillissement aangevraagd voor hun onderneming.
- Ondertussen werd er wel doorgevlogen, en wel door enkele officieren van de Landmacht die door Lugard en Verwey waren opgeleid als vliegenier.
- In 1913 werd de Luchtvaart afdeling van de Koninklijke Landmacht opgericht, de vliegheide werd vliegbasis Soesterberg.
- De basis trok veel toerisme, en het dorp groeide dan ook snel.
- In de Eerste Wereldoorlog werden op 'Kamp van Zeist' enkele tienduizenden Belgen opgevangen die door de oorlog uit hun land waren gevlucht.
- Na de Tweede Wereldoorlog werd de vliegbasis Soesterberg aangemerkt als NAVO-basis (New Amsterdam), en vanaf 1954 werden hier Amerikanen gestationeerd met hun familie.
- Na het einde van de Koude Oorlog vertrokken in 1994 de Amerikanen, die ondertussen een eigen woonwijk (Apollo) hadden gekregen.
- In een gedeelte van 'Kamp van Zeist' werd het Militair Luchtvaart Museum gehuisvest, en in een ander gedeelte werd eind vorige eeuw tijdelijk een Schots gerechtshof gevestigd voor de berechting van mensen in verband met de Lockerbie-zaak.

Uitrit: 3 Den Dolder	N238 Den Dolder.	28
	Zeist.	

Den Dolder ± 3.802 inwoners

- Het dorp ligt direct ten oosten van Bilthoven en iets ten noorden van Huis ter Heide en Bosch en Duin.
- Het dorp is gelegen op de Utrechtse Heuvelrug, en heeft een station aan de spoorlijn Utrecht-Amersfoort.
- In en rond Den Dolder bevinden zich meerdere psychiatrische instellingen en instellingen voor mensen met een verstandelijk handicap, waaronder Dennendal, onderdeel van Reinaerde.
- Dennendal ligt naast het terrein van het psychiatrisch centrum Willem Arntsz Hoeve, dat gebouwd werd in 1906 .
- Verder is Den Dolder bekend vanwege de justitiële jeugdinrichting "Den Engh".

Vollenhaventunnel.

Uitrit: 2 De Uithof	N412 De Bilt - Zeist.	28
	Utrecht.	

De Uithof

- De Uithof is gelegen in het uiterste oosten van de stad Utrecht, net onder De Bilt, ten noorden van Bunnik en ten westen van Zeist.
- Het is het universiteitscentrum van Utrecht.
- In De Uithof huizen de exacte faculteiten en de sociale faculteit van de Universiteit Utrecht.
- Zo bevindt de enige Diergeneeskundefaculteit van Nederland zich in De Uithof; zij gebruikt veel weidegebied in de omgeving.
- Verder herbergt De Uithof het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMC), dat bestaat uit het Academisch Ziekenhuis Utrecht (AZU) en het Wilhelmina Kinderziekenhuis (WKZ), en de nieuwe universiteitsbibliotheek.
- De Botanische Tuinen (Hortus botanicus) is hier ook gesitueerd rond een oud bolwerk van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, het fort Hoofddijk.
- In De Uithof zijn ook enkele faculteiten van de Hogeschool Utrecht (HU) gevestigd: Communicatie en Journalistiek, Economie en Management, Gezondheidszorg en Maatschappij en Recht.

Km. 1.0 Knooppunt: Rijnsweerd.	28 27	27 Hilversum – Almere	28
		27 s’Hertogenbosch – Dan Haag – Rotterdam	

De Hollandse Waterlinie

- Toen al was de tijd voorbij dat een stad alleen moest zorgen voor z'n verdediging.
- Er waren linies, waarachter hier en daar vestingen lagen.
- In 1672 had Utrecht pech: de stad lag onverdedigd buiten de Oude Hollandse Waterlinie.
- Maar de Nieuwe Hollandse Waterlinie verdedigde Utrecht wel - de linie liep van Zuiderzee tot Biesbos en bestond uit een gebied dat in tijden van oorlog onder water gezet kon worden.
- Bij belangrijke wegen, zoals de toegangen tot Utrecht, werden forten gebouwd - bijvoorbeeld Rhijnauwen (het grootste van Nederland), het fort op de Biltse Straatweg, aan de Gageldijk en Blauwkapel.
- Bij Utrecht lagen gebieden die niet zouden overstromen; daar waren extra verdedigingswerken nodig: de lunetten ten oosten van de stad.
- In de nabijheid van de forten moest het schootsveld vrij van obstakels zijn - daarom mochten er alleen snel af te breken houten huizen gebouwd worden.
- Tussen Utrecht en Bunnik staan er nog een paar.
- Door de nieuwe linie verloren de oude vestingwallen hun militaire functie.
- De stad ontdeed zich van haar 'stenen corset'.